

בס"ד. שיחת יום א' פ' במדבר, כ"ה אייר, ה'תשכ"ו

— להכינוס דנשי ובנות חב"ד תחינה* —

בלתי מוגה

א. עומדים¹ אנו עתה בעיצומם של ימי ספירת העומר — הימים שמקשרים את הימים טובים פסח ושבעות — קרוב יותר לחג השבועות. חג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו" — שבו עשה הקב"ה אותנו (ע"י התורה) לעם, עם שלו, עם אלקי, והעניק לנו חירות אמיתית² — התורה היא חיינו³, חיות אלקית, שהחזיקה אותנו בכל שינויי המצבים והמאורעות במשך אלפי שנה מאז שניתנה לנו, ובכח התורה נמשך ללכת הלאה, עד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכדי לקבל דבר יקר וטוב, ובפרט דבר שנוגע ומוכרח לחיים — נדרשת הכנה, במדה האפשרית, לפי תנאי הזמן והסביבה. וכן הוא בנוגע לקבלת התורה — שהקב"ה קבע לבנ"י שבעה שבועות אלו בתור זמן הכנה לקבל את המתנה היקרה של התורה. בימים אלו צריך כל יהודי — איש ואשה, גדול וקטן — להיות חדור כולו בהכנה הראוי לקבלת התורה; לא להסתפק בכך שהקב"ה נותן את התורה, אלא להכשיר את עצמו להיות מקבל התורה, ועד שהתורה תהי' אצלו המנהיג ומורה-הדרך היחידי בחיי היום-יום, מקור החיים ויסוד כל מציאותו.

ב. כיון שהתורה היא היסוד של כל חיי בנ"י בכל פרטיהם, הרי מובן שהיא כוללת כל הדרוש לסדר החיים, שנחלק בכללות לב' אופנים: ישנו סוג חיים שמתבטא בדברים רגילים, יום-יומיים, שנחשבים למאורעות טבעיים, שבהם לא ניכרת השפעה של כחות מיוחדים; וישנו סוג של מאורעות בחיים שבהם מתבטאת הנהגה בלתי רגילה, על-טבעית, שמושפעת מכחות מיוחדים — התגלות של השגחה פרטית.

שני דרכי החיים הנ"ל נקראים בספרים⁴ הנהגה טבעית והנהגה

* ראה גם שיחת ש"פ בהו"ב, מבה"ח סיון בסופה (לעיל ע' 406). וש"נ.

(1) נדפס (באידיש) ב"די אידישע היים" חוברת כח ע' א ואילך.

(2) ראה אבות פ"ו מ"ב.

(3) ראה ברכות סא, ב. ועוד.

(4) ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). הובא ונת' באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. ועוד.

נסית: הנהגה שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך הטבע, שחוזרת ונשנית יום אחרי יום ושנה אחרי שנה; והנהגה שלמעלה מהטבע, שהם הנסים שמראה הקב"ה לאלו שראויים לכך. ואף שאין זה מאורע יום יומי, הנה ע"י התבוננות עמוקה בחיי היום-יום, יכול כל אחד להכיר ולהרגיש בחייו גם את ההנהגה הנסית, מתוך תקוה שהקב"ה ימשיך להנהיג אותו הן בהנהגה טבעית והן בהנהגה נסית, באופן טוב, ובשמחה וטוב לבב.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לכל אחד מישראל בתור פרט, כן הוא ביחס לעם ישראל בתור כלל. וכפי שהדבר מתבטא בכל דור עצמו, כן הוא בנוגע לכללות דברי ימי החיים של בניי מאז שנעשו לעם, ועוד לפניו — מאז שהעולם קיים.

חלוקה זו קיימת גם בתורה, שלימודה מביא לידי מעשה — קיום המצוות, שיש בהם שני סוגים: יש מצוות שתוכנן להזכיר ליהודי שידע שהנהגה טבעית וכל הענינים הטבעיים באים ומונהגים מהקב"ה; ויש מצוות שסגולתן מתבטאת בחיזוק ההכרה העמוקה שבעת הצורך מראה הקב"ה נס, ומתנהג עם בניי בכלל בדרך שלמעלה מהטבע.

ויש מצוות שכל אחת מהן כוללת ומורה על שני אופני הנהגת הקב"ה בעולם — הן ההכרה שהנהגה הטבעית היא בידי של הקב"ה, והן תוקף הזכרון על הנהגה נסית, שהקב"ה מראה את חסדיו לבניי באופן שלמעלה מהטבע.

ג. אחת ממצוות אלו — היא המצוה שנקבעה לנושא הכינוס של נשי ובנות חב"ד בשנה זו — מצות שבת, שכוללת הוראה ומוסר-השכל בשני האופנים הנ"ל:

מצות שבת היא חלק מעשרת הדברות, שנאמרו בתורה ב' פעמים. בפעם הראשונה — בפרשת יתרו — מבארת התורה את הטעם של מצות שבת: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. . וינח ביום השביעי"⁵, ולכן, כאשר יהודי מקיים מצות שבת כפי שצוה הקב"ה, שלאחרי ש"ששת ימים תעבוד" יהי "יום השביעי שבת לה' אלקיך"⁶, ע"י שמירת קדושת השבת כפי רצון ה' — אזי מתעוררת ומתחזקת אצלו האמונה וההכרה השכלית שהעולם אינו מציאות בפני עצמו ח"ו, אלא הקב"ה בראו ומנהיגו באופן של ששת ימים של בריאה ויום שביעי של שבת.

(6) שם, יר"ד.

(5) כ, יא.

ואותם שבעת ימי בראשית חוזרים ונשנים בכל שבוע⁷: הקב"ה מקיים את העולם בתמידות, וע"פ המבואר בחסידות* — מהוה הקב"ה "בכל יום תמיד מעשה בראשית"; בכל יום תמיד נברא העולם מחדש ע"י הקב"ה כמו בששת ימי בראשית, ובבוא יום השבת נח הקב"ה ומצווה זאת גם על בניו. וכאשר יהודי מקשר ומאחד, כביכול, את הנהגתו עם הנהגת הקב"ה, אזי נעשה "שותף" עם הקב"ה, בורא ומנהיג העולם.

ונמצא שתוכן ענין השבת הוא — הבעלות של ההשגחה העליונה בשייכות להנהגה טבעית.

ואילו בפרשת ואתחנן¹⁰ — שבה חוזרים ונשנים עשרת הדברות — נאמר "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובורזוע נטוי" על כן צוה ה' אלקיך לעשות את יום השבת", והיינו, שיום השבת מזכיר לבניו שהקב"ה הוציא אותם ממצרים ע"י מעשי נסים, בדרך שלמעלה מהטבע, כדי שיהיו (בני חורין מפרעה מלך מצרים בזמנו, וגם מכל הגבלות (מצרים) העולם בכל זמן, ויהיו) עבדים להקב"ה לעולם.

החירות הנסית ממצרים והעבדות להקב"ה, מתבטאים בכך שיהודי שומר את השבת, ע"י שמונע את עצמו מעשיית דבר האסור, ומקדש את עצמו ע"י המצוות שצריך לקיימם ביום זה. ובכך מראה יהודי את ידיעתו וזכרונו התמידי והמוכרחי לחייו, שגם עתה מנהיג הקב"ה את בניו בהנהגה נסית, למעלה מהטבע, כמו ביצי"מ.

כלומר: מחד גיסא, צריך יום השבת להחדיר אצל יהודי את התודעה וההכרה — שיהי' חדור בה גם בימות החול — שגם הנהגת העולם בדרך הטבע היא לאמיתו של דבר השגחה פרטית של הקב"ה, שבורא ומהוה תמיד את העולם בכל פרטיו; ומאידך גיסא, צריך יום השבת להחדיר אצל יהודי את הזכרון התמידי והמוכרחי, שלא רק ביצי"מ הראה הקב"ה נסים, ואילו עכשיו הננו עבדים ח"ו לסביבה, כמו אוה"ע, שנתונים תחת חוקי העולם, גם אם אינם בהתאם לציווי התורה ומנוגדים אלי', אלא צריך לזכור שכשם שביצי"מ אמר הקב"ה "עבדי הם"¹¹, "ולא עבדים לעבדים"¹², היינו, שבניו הם עבדים אך ורק

7 ראה לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ.
8 תניא שעהייה"א בתחלתו. ובכ"מ.
9 שבת י"ד, א. קיט, ריש ע"ב.
10 ה, טו.
11 בהר כה, מב. שם, נה.
12 קידושין כב, ב. וש"נ.

להקב"ה, ולחלוטין אינם תחת מרותם של אלו שבעצמם אינם אלא עבדים, כך צריך יום השבת לשמש בתור זכרון והוראה יום-יומיים, שכאשר יהודי פוגש מצב של ניגוד בין דרישת העולם לציווי התורה בשולחן ערוך — אזי "עבדי אתם"! רק בעלותו של הקב"ה שולטת על יהודי; והנהגתו של הקב"ה עם בני"ה היא תמיד למעלה מהטבע, הנהגה נסית מופלאה.

ואז ברור הדבר שתהי' לו שבת מנוחה; והרי שבת הוא יום ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"¹³, כך, שע"י קיום מצות שבת כדבעי, מתברכים מהשבת כל ימי השבוע בקדושה וברכה.

ד. וכמדובר בהזדמנות קודמת¹⁴ — מתחילה ההכנה והכניסה לשבת לפני התחלת המעט-לעת של יום השבת:

דקות אחדות לפני כן — צריך להדליק נרות שבת, ולהכניס אורה בעולם שהוא עדיין חולין. ועל אורה זו מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת קודש". נרות שבת צריכים להאיר בביתו של יהודי, באופן שמיום השבת נעשים מוארים לאח"ז גם ימות החול; ומביתו של היהודי צריכה האורה להתפשט בכל הסביבה.

ובהכרח שמצות נרות שבת היא בזמן הכנסת השבת, כדי להאיר גם את החולין. ובזה מתבטא גם תוכן ענין השבת: בכחו של יהודי לפעול — ע"י מצוות הקב"ה — שגם בית שמצד עצמו יכול להיות חסר בו ח"ו האורה הדרושה, יהפוך לבית מואר וקדוש, שמח ומאושר בגשמיות וברוחניות.

וע"פ פס"ד השולחן ערוך¹⁵, על יסוד הוראת המשנה והגמרא¹⁶ — נתן הקב"ה מצוה זו בעיקר לנשים, כך, שזהו התפקיד והזכות שניתן לאשה בישראל, שתוכל לפעול את ההכנה והכניסה של אור וקדושת השבת, באופן שיומשך ויאיר בכל ימות החול.

ה. וזהו גם הלימוד ומוסר-השכל מסיפור חז"ל במדרש¹⁷ אודות הראשונה מאמותנו (שרה רבקה רחל ולאה): כאשר שרה אמנו הדליקה ביום ששי נר שבת, הנה למרות שכמות השמן היתה מספיקה לדלוק רק

(15) טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ג

(13) זח"ב סג, ב. פח, א.

(14) ראה שיחת יום א' פ' בהו"ב, כ"א (ס"ה).

(16) שבת לא, ב ואילך.

אייר (לכינוס דנשי ובנות חב"ד) תשכ"א ס"ד

(17) ב"ר פ"ס, טז. הובא בפרש"י עה"ת

(תו"מ ח"ל ע' 301).

חיי שרה כד, טז.

במשך השעות הדרושות בשבת, דלקו הנרות והאירו עד לערב שבת הבא. דבר זה הי' בכתה בגלל גודל צדקתה ומעשי' הטובים.

וההוראה מזה: כל אשה בישראל נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, והיינו, שכל אשה בישראל יש לה בירושה כח על-טבעי זה, שכאשר מדליקה נרות שבת בברכה — שהקב"ה קידשה בציווי זה ונתן לה את הכח הדרוש לזה — יומשכו אור וחום השבת לא רק במשך יום השבת, אלא יליו ויחדרו גם את כל ימי השבוע עד ליום ששי הבא, שאז תחזור ותדליק נרות שבת מתוך קדושה מחודשת, תוספת אור וחום.

וכאמור לעיל, שעיי"ז נעשה ביתו ואורח חייו של היהודי מואר בשני האופנים: הן במאורעות היום-יום הרגילים והטבעיים, והן במאורעות שאינם רגילים — בכל א' מב' האופנים, מונהג היהודי ומוגן ע"י הקב"ה, "שומר ישראל"¹⁸.

ועיי"ז שכל אחד מישראל הופך את ביתו למשכן ומקדש להקב"ה, בית שבו שורה הקב"ה — "ושכנתי בתוכם"¹⁹, "בתוך כל אחד ואחד"²⁰ — בית שבו גם ימות החול מתעלים בהעילוי והקדושה של שבת ויום טוב, אזי יגן עלינו הקב"ה בכל הזמנים, ויוליכנו עד ליום המואר של הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה ממש ("גָאָר אין גיכין"), ע"י משיח צדקנו.

ו. השי"ת יברך את כל אחת מכן, וכולכן יחד, להאיר את בתיכם ואת הבתים שמסביבכם בקדושת התורה ומצוות — "קדשנו במצוותיו", ואור זה יאיר ויבהיק הן את דרך החיים הרגילה והנורמלית, והן את המאורעות הבלתי רגילים,

כך, שבכל מקום ותמיד תאיר הידיעה וההכרה: הקב"ה נמצא יחד אתנו, אנחנו עמו של הקב"ה והקב"ה הוא אלקינו שמנהיג אותנו.

ותזכו להנהיג את הבית מתוך בריאות ושמחה, לחנך ולגדל את הילדים לתורה לחופה ולמעשים טובים, ולהעמיד "דור ישרים יבורך"²¹ — דורות טובים ובריאים בגשמיות וברוחניות גם יחד.

20) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

21) תהלים קיב, ב.

18) תהלים קכא, ד.

19) תרומה כה, ח.